

LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAİKŠTYSTĖS MONETŲ KALDINIMO RAIDA IKI LIUBLINO UNIJOS (1569 m.)*

Vytautas Aleksiejūnas

Straipsnyje supažindinama su Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės monetų atsiradimo bei jų kaldinimo (iki susijungimo su Lenkijos pinigų sistema) raida. Remiantis pastaraisiais metais skelbtais darbais, mėginama išryškinti esminius lietuviškų monetų kaldinimo momentus, diskutuotinas problemas. Pagrindiniai žodžiai: LDK monetos; Vilniaus pinigų kalykla.

Įvadas

Lietuvos valstybė savo monetų kaldinimo istoriją skaičiuoja septintą šimtmetį. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (toliau – LDK) monetos pradėtos kaldinti XIV a. pabaigoje. Šį laikotarpį galima apibūdinti kaip Lietuvos valstybės seniausių monetų gamybos pradžią (XIV a. pabaiga–XV a. pabaiga). Lietuviškų monetų kaldinimo naujas etapas siejamas su didžiojo Lietuvos kunigaikščio, o nuo 1501 m. – ir Lenkijos karaliaus Aleksandro (1492–1506 m.) vardu. Jam valdant, pradedami kaldinti denarai ir pusgrašiai. Lietuvos monetos toliau kaldinamos valdant Žygimantui Senajam (1506–1548 m.) ir jo sūnui Žygimantui Augustui (1544–1572 m.). Pastarasis ypač daug dėmesio skyrė Vilniaus pinigų kalyklai. Šis paskutinis Gediminaičių ir Jogailaičių dinastijos atstovas baigia LDK monetų kaldinimą.

1. Monetų kaldinimo ištakos

Monetose tarsi veidrodyje atsispindi amžių tėkmėje vykę politiniai įvykiai, ekonominis bei kultūrinis mūsų valstybės gyvenimas. Pirmosios monetos Lietuvoje, palyginti su kaimyninėmis Europos valstybėmis, pasirodo vėliau, XIV a. pabaigoje, susikūrus monetų kaldinimui reikalingoms institucijoms. Iki lietuviškų monetų atsiradimo LDK žemėse buvo naudojami sidabro lydiniai [1]. Manoma, kad žinomų archaiškiausių kaltinių, o vėliau ir plačiai paplitusių lietuviškų lydinių egzistavimo LDK pinigų apyvartoje laikas yra nuo X a. iki XV a. Lydiniai pagal savo formą, masę, paplitimo arealą yra vadinami lietuviškais ilgaisiais, trikampio skersinio pjūvio formos lydiniais (tribriauniais), taip pat Naugardo, Kijevo, Černigovo grivnomis. Lydiniai ar jų dalys buvo vartojami dideliems atsiskaitymams, turtui kaupti. Nedideli arabų dirhemų, Bizantijos, iš Vakarų Europos atkeliavusių denarų radiniai rodo, kad šios monetos svarbesnio vaidmens Lietuvos pinigų apyvartoje neatliko.

Visai kitas vaidmuo tenka Prahos grašiams, kurie pradėti kaldinti XIV a. pradžioje, Čekijoje pradėjus eksploatuoti didelius sidabro išteklius. Šios monetos LDK ir daugelio kaimyninių valstybių pinigų apyvartoje užėmė ypač reikšmingą vietą ir tapo pagrindine atsiskaitymo priemone [12]. Rašytiniuose LDK šaltiniuose Prahos grašiai pirmą kartą paminėti 1325 m. [7, p. 208]. Ypač jie paplito XIV a. pabaigoje–XV a. pradžioje. Dauguma mūsų žemėse randamų monetų priklauso čekų karaliaus Vaclavo IV (1378–1419 m.) valdymo laikotarpiui. Šios monetos mūsų pinigų rinkoje cirkuliavo visą XV a. ir net XVI a. pradžioje. Tapę vyraujančia valiuta pinigų cirkuliacijoje, Prahos grašiai galėjo būti lietuviškų monetų pradžia atitolinantis veiksnys. Kita vertus, Prahos grašiai kartu su lydiniais neabejotinai buvo naudojami kaip žaliava pirmosioms lietuviškoms monetoms

* Sprendimai dėl bendrų Lietuvos ir Lenkijos monetų kaldinimo priimti Liublino unijos metu (1569 m.), o pradėti įgyvendinti valdant Steponui Batorui (1576–1586 m.).

kaldinti. XIV a. pabaigoje, sparčiai besiplėtojant prekiniams ir piniginiams santykiams, ėmus stigti smulkesnių negu Prahos grašis monetų nominalų, pradėtos kaldinti pirmosios lietuviškos monetos. Lietuvos valdovams monetų kaldinimas buvo ne tik pajamų šaltinis. Svarbiausio šalies atributo – savų pinigų sukūrimas stiprino valstybę.

Dėl tikslios pirmųjų lietuviškų monetų kaldinimo pradžios ir monetų priklausomybės vienam ar kitam valdovui tebediskutuojama nuo XIX a. vidurio, kai į tyrinėtojų rankas pateko pirmosios lietuviškos monetos. Pagrindiniai šaltiniai, kuriais remiantis bandoma atsakyti į šiuos klausimus, tėra pačios monetos su jose esančiais įrašais ir ženklais. Ne mažiau informatyvūs yra duomenys, gauti nagrinėjant monetų kaldinimo techniką, metrologiją, monetų radimo aplinkybes.

Naujas lietuviškosios numizmatikos tyrinėtojų darbų etapas susijęs su mėginimais kuo tiksliau identifikuoti monetas, t. y. nustatyti jų kaldinimo laiką, vietą, priklausomybę ir nominalą. Pastarųjų metų darbuose tam buvo skiriama ypač daug dėmesio. Pirmiausia reikėtų paminėti lenkų mokslininko R. Kiersnovskio analitinį, didelės apimties straipsnį [5], lietuvių numizmatų S. Sajausko, D. Kaubrio kapitalinę monografiją [11] bei E. Ivanausko ir M. Balčiaus novatorišką studiją [6]. Tačiau iki šiol tyrinėtojų nuomonės apie svarbiausius klausimus (monetų chronologinę seką ir jų priklausomybę) yra ganėtinai skirtingos, o dėl esminių klausimų apskritai nesutariama. Todėl, manytume, lieka aktuali lietuviškų monetų klasifikavimo, skirstant monetas į tipus, problema.

Seniausiojo laikotarpio lietuviškos monetos (priskiriamos visos monetos, kaldintos iki Aleksandro (1492–1506 m.) valdymo pradžios) yra suskirstytos į monetų tipus. Aktualiausi iki šiol yra keturi pagrindiniai pirmųjų lietuviškų monetų tipai. Šią klasifikaciją 1949 m. paskelbė G. Fiodorovas* [15]. Svarbu yra tai, kad kaip tik šiomis keturių tipų monetomis vis papildomas monetų radimviečių (lobių ir ypač pavienių monetų iš archeologinių objektų) topografijos žemėlapis [13, p. 42–51]. Šiems tipams priklausančiose monetose matome Lietuvos valstybės, jos valdovų heraldikos ženklus. Tai ietigalio ir kryžiaus kompozicija, Vytis, Gediminaičių stulpai, Jogailaičių dvigubas kryžius skyde. Taip pat monetose aptinkamas įrašas slavų kalba PEČAT.

G. Fiodorovas mini ir dar vieną, penktą monetų tipą. Jis apibūdinamas kaip XIV a. totoriškos monetos su jose kaldintais Gediminaičių stulpais (autorius šį heraldikos ženklą vadina Stiebu vartais). Nors monetų kontrastavimas pavyzdžiai numizmatikoje yra gana paplitęs reiškinys, tačiau turima medžiaga apie šias monetas leidžia abejoti jų autentiškumu.

Dabar sukaupta kur kas daugiau ir išsamesnės informacijos apie naujus monetų radinius. Tai ir jau žinomų monetų tipų atmainos ir visiškai iki šiol nematytos lietuviškos monetos, lemiančios daugybę įvairiausių teorijų. Dažnai tai yra labai retos monetos, kurių žinoma esant vos po kelis egzempliorius. Daug dėmesio susilaukė prieš keliolika metų Lietuvoje rasti monetų su valdovo portretu ir heraldinėmis figūromis keli egzemplioriai, vėliau – atskirų tipų atmainos.

Tyrinėtojai mėgina identifikuoti šias monetas ir surasti jų vietą lietuviškos numizmatikos sistemoje. Kartu pažymėtina, kad tai nėra lengvas darbas ir dažnai pristingama įtikinamų argumentų. Galima būtų paminėti, pavyzdžiui, svarstymus apie monetų metrologiją, turint dviejų monetų duomenis, ar teorinį samprotavimą apie monetas, kurios realiai nėra žinomos [6, p. 56, 71–74].

Nesigilindami į gausius ir detalius tyrinėtojų pateiktus faktus bei įvairius komentarus, atkreipsime dėmesį, manytume, į vieną esminį momentą. Tai yra lietuviškų monetų kaldinimo pradžios klausimas. Iki šiol vyravusiai

* G. Fiodorovo lietuviškų monetų keturių tipų apibūdinimas:
I tipas – ietigalis su kryžiumi ir įrašas PEČAT;
II tipas – ietigalis su kryžiumi ir Gediminaičių stulpai;
III tipas – Vytis ir Gediminaičių stulpai;
IV tipas – Vytis ir dvigubas kryžius skyde.

1 pav. M. 2:1

2 pav. M. 2:1

3 pav. M. 2:1

4 pav. M. 2:1

nuomonei, kad pirmosios monetos – su ietigaliu ir kryžiumi, esančiais vienoje pusėje ir įrašu PEČAT – kitoje (I tipas) (žr. 1 pav.), buvo nukaldintos Algirdo ar Kęstučio valdymo laikotarpiu, priešinama kita. Teigiama, kad lietuviškų monetų kaldinimo pradžia – 1387 metai ir kad monetas su Vyčiu ir dvigubu kryžiumi skyde (IV tipas) nukaldino Jogaila [5] (žr. 2 pav.). Kitų tyrinėtojų nuomone, maždaug tuo pačiu metu kaldinamos Jogailai priskiriamos monetos su valdovo portretu [6, p. 15–20]. Iš to išplaukia tolesnis teiginys, kad kitos lietuviškos monetos, kartu ir jau minėtos I tipo, kaldintos vėliau, t. y. Vytauto, Kazimiero Jogailaičio valdymo laikais. Vadinasi, ikirikščiioniškoji Lietuva savo monetų nekaldino.

Detaliau apibūdinami monetas, pastebėsime, kad visos lietuviškos monetos nukaldintos ta pačia kaldinimo technika. Monetų ruošiniai – tai iš sidabrinės vielos atkirpti atitinkamos masės gabaliukai. Vienodas ir visų monetų kaldinimo būdas, kuris vadinamas *al marco*: iš atitinkamos metalo masės nukalamas tam tikras nustatytas kiekis monetų.

Pirmųjų monetų emisijos buvo gana nedidelės. I tipo monetų žinoma kiek daugiau negu 100 vienetų, jos buvo paplitusios Centrinėje Lietuvoje. Todėl labiausiai tikėtina, kad monetos buvo kaldinamos Kaune [14, p. 208]. Monetų masė yra gana įvairi. Remiantis Šančių lobio duomenimis, ji svyruoja nuo 0,7 iki 1,4 g. Mėginama šio tipo monetas susieti su lietuviškais lydiniais [7, p. 208].

IV tipo monetų suskaičiuojama dar mažiau – apie 40 vienetų. Šio monetų tipo radimvietės yra dabartinės Lietuvos teritorijoje. Manoma, kad šios monetos galėjo būti kaldinamos Vilniuje. Monetų masė svyruoja nuo 0,3 iki 0,7 g. Minėtų abiejų monetų tipų duomenys rodo jų deklaratyvų pobūdį ir nereikšmingą vaidmenį LDK gyvenime.

Kitaip galėtų būti vertinamos monetos su ietigaliu ir kryžiumi, esančiais vienoje pusėje ir Gediminaičių stulpais – kitoje (II tipas) (žr. 3 pav.). Šių monetų žinoma daugiau kaip keli tūkstančiai vienetų, o radimviečių gausu ne tik Lietuvoje bet ir dabartinės Baltarusijos bei Ukrainos teritorijose. Esant tokiam plačiam monetų paplitimui, ginčytinas yra ir monetų kaldinimo vietos nustatymas. Manoma, kad tai galėtų būti ir Luckas, ir Vilnius. Monetoms būdinga gana pastovi masė – apie 0,3 g. Kiek siauresnis paplitimo arealas yra monetų, kuriose matome Vytį ir Gediminaičių stulpus (III tipas) (žr. 4 pav.). Lietuvoje ir Šiaurės Baltarusijoje aptikta keliolika nedidelių lobių. Šių monetų žinoma per keletą šimtų vienetų, jų masė – apie 0,3–0,4 g. Daugybė diskusijų kyla dėl dažnai kai kuriose šio tipo atmainose interpretavimo pasitaikančios raidės, kuri, manoma, galėjo reikšti valdovo vardo pirmąją raidę. Tolesni tyrinėjimai, nauji monetų radiniai ateityje, matyt, baigs ir apibendrins šias aktualias diskusijas.

2. Lietuviškų monetų kaldinimo suklestėjimo laikotarpis

Aptartas seniausias Lietuvos monetų kaldinimo laikotarpis neatsispindi rašytiniuose šaltiniuose, o tolesnė monetų kaldinimo raida jau minima įvairiuose to meto dokumentuose. Aleksandro valdymo pradžioje įvykdyta reforma, pasirodė nauji piniginiai vienetai – denarai ir pusgrašiai. Jie buvo kaldinti Vilniaus pinigų kalykloje. Apie Kazimiero Jogailaičio paskutiniais valdymo metais kaldintus denarus, kurie minimi numizmatiniuose kataloguose, papildomų žinių neturime [4, p. 19]. Nereikėtų pervertinti keleto minimų denarų, kurių averse nėra A raidės, reikšmės. Neabejotina tai, kad ir prieš Aleksandro valdymo pradžią, dar valdant jo tėvui, buvo rengiamasi reformoms. Aleksandro laikais nukaldintas ir grašis, kurio žinomas vienintelis egzemp-

5 pav. M. 1:1

6 pav. M. 1:1

liorius iki mūsų dienų neišliko. Minėtos reformos XV a. pabaigoje sumanytojai nusprendė LDK gaminti didesnės vertės monetas negu Lenkijoje. Keturi lietuviški grašiai prilygo penkiems lenkiškiesiems. Nukaldirus naujus monetų nominalus, iš pinigų apyvartos pamažu buvo išimami Prahos grašiai. Tai davė išdui nemažą pelną. Nukaldirtos monetos ryškiai atspindėjo Aleksandro laikais vykusias permainas. Monetų legendos iš pradžių rašytos gotikinėmis raidėmis (žr. 5 pav.). Vėliau, įsigalint renesanso kultūrai, gotikines raides pakeičia renesansinės.

Tolesnis monetų kaldinimo etapas – Žygimanto I laikų pusgrašių kaldinimas, o pradžia – 1508 m. Nuo šiol šiose populiariausiose pamečiui kaldintose monetose pradėtos žymėti datos. Lobių duomenys rodo, kad pusgrašiai kaldinti dideliais kiekiais. Monetose, nukaltose 1528 m. ir 1529 m., po Vyčiu raidė „V“ rodo kaldinimo vietą (Vilnius) [2, p. 150]. Nuo 1529 m. Vilniaus pinigų kalykla kuriam laikui uždaroma, perkeliama į Torūnę. Praėjus keleriems metams, Vilniaus pinigų kalyklos veikla vėl atnaujinama ir 1535–1536 m. pradedama kaldinti lietuviškus grašius. Šis trumpas, bet reikšmingas laikotarpis plačiau aptartas remiantis archyviniais dokumentais bei pačiomis monetomis [8]. Vykstant karui su Maskva (nuo 1534 m.), reikėjo daug lėšų. Matyt, iš Torūnės kalyklos LDK išdas lėšų negalėjo gauti. Todėl, tikintis padengti karo išlaidas, 1535 m. ir vėl atidaryta Vilniaus pinigų kalykla. Lietuviško grašio sukūrimas baigė numatyta pinigų reformą. Iš pradžių šiuos grašius kaldino Ulrichas Hozijus, vėliau kalyklos reikalai buvo pavesti vyskupui Jonui. Pastarasis pažadėjo gautą iš kalyklos pelną investuoti į Vilniaus katedros (sudegė 1530 m.) statybą, dėl to, matyt, nesunkiai gavo Ponų tarybos sutikimą kaldinti monetas. 1536 m. prasidėjus taikos deryboms su Maskva, Vilniaus pinigų kalykla uždaroma. Nurodoma ir kita greito kalyklos uždarymo priežastis – administratoriaus vyskupo Jono ir Žemės išdo valdytojo Jono Hornostajaus, kuris vykdė Žygimanto I ir Bonos ekonominę politiką, nesutarimai su Goštautais ir Radvilomis. Beje, 1535–1536 m. grašiuose, be datos, buvo žymimi ir kaldinimo mėnesiai (žr. 6 pav.): 1535 m. monetose – A (Augustus), S (September), N (November), o 1536 m. – I (Januarius arba Junius), F (Februarius), M (Martius arba Maius), A (Aprilis). Tai vienintelis žinomas atvejis lietuviškų monetų kaldinimo istorijoje [11, p. 62–101].

Monetų kaldinimo darbus Vilniuje atnaujina tik įžengęs į sostą Žygimantas Augustas. 1545 m. pradedamas kelis dešimtmečius trukęs ryškiausias Vilniaus pinigų kalyklos, o kartu ir LDK monetų kaldinimo istorijos laikotarpis. Beveik visos Lenkijos kalyklos buvo uždarytos, vidaus poreikiams monetas kaldino tik Dancigo (Gdansk), Elbingo (Elbliongo) ir Vschovos miestų kalyklos. Tik vienerius metus (1566 m.) veikė Tykocino pinigų kalykla.

Vilniaus kalykloje kelerius metus (1545–1547 m.) kaldinti patys mažiausi LDK nominalai – obolai (pusdenariai). Šių prastos prabos sidabro monetų masė – apie 0,3 g. Beje, tai itin retai aptinkamos monetos, kurios nepateko į randamų lobių sudėtį. Kelių atmainų monetose matome valdovo monogramą, virš kurios – kunigaikščio karūna. Kitoje monetos pusėje, vietoj tradiciškai visose lietuviškose monetose esančio valstybės herbo Vyčio, atvaizduoti Gediminaičių stulpai. Matyt, šios monetos buvo prisimintos 1938 m., kai Lietuvos Respublikos dvidešimtmečio proga buvo kaldintos 10 litų monetos. Gausesni kiti naujai emituoti monetų nominalai – denarai, kaldinti 1546–1560 m., 1563 m. ir be datos. Jie labai primena Aleksandro laikų denarus, tik iškalta kaldinimo data. 1566 m., 1567 m. ir 1569–1570 m. kaldinti dvidenariai – tai jau naujas šio šimtmečio monetų nominalas. Tačiau populiariausi, kaip ir anksčiau, liko pusgrašiai. Jie kaldinti nuo 1545 m. iki 1565 m. Dėmesį patraukia pirmosios 1545 m. monetos, kur Vytis komponuojamas kartu su valdovo vardu vienoje

7 pav. M. 1:1

8 pav. M. 1:1

9 pav. M. 1:1

monetos pusėje (žr. 7 pav.). Vėlesniais metais tokios monetos jau nekaldinamos. Pusgrašiuose nuo 1562 m. atsiranda ir naujas herbas, kuris priklauso Vilniaus pinigų kalyklos valdytojui Gabrieliui Tarlai. Su Žygimanto Augusto portretu pirmiausia pasirodo lietuviški grašiai (žr. 8 pav.). Jie kaldinti 1545–1546 m., 1555–1557 m. ir 1559 m. Grašiai, nukaldinti pagal lenkų kalimo pėdą, žinomi su 1546–1548 m. ir 1566–1568 m. datomis. 1565 m. kaldintus dvigrašius ir 1565–1569 m. išleistus ir Europos valstybėse paplitusius ketvirtokus lietuviškų monetų kolekcijoje matome pirmą kartą. Pastaruoju metu abejojama dėl anksčiau buvusio vienareikšmio aiškinimo apie šių naujų monetų atsiradimą, esą nominalai kaldinti norint palengvinti lietuviškų monetų keitimą į lenkiškąsias [3, p. 180]. Nėra galutinai išnagrinėta ir Svidnicos miesto pusgrašių išpirkimo problema [9, p. 316].

Vienas iš populiariausių nominalų – trečiokas. Manoma, kad Lenkijos kalyklose (Torūnėje ir kt.) kaldintos monetos buvo jo kaldinimo pavyzdys. Tiesa, 1546 m., 1547 m. ir 1556 m. trečiokai primena Žygimanto I monetas, to nepasakytume apie 1562–1564 m. monetas. Vienoje monetos pusėje legenda juosia valdovo portretą ar monogramą, o kitoje – valstybės herbą Vytį. Nenorą keisti nusistovėjusį tokį monetų vaizdavimo principą atspindėjo vadinamųjų satyrinių trečiokų (1565–1566 m.) pasirodymas. Juose vietoj valdovo portreto atvaizduotas Vytis, o tradicinė keturių eilučių legenda reverse pakeista įrašu *QUI HABITAT IN COELIS IRRI DEBIT EOS* (kuris gyvena danguje, juokiasi iš jų).

Žygimanto Augusto laikais žinomi ir dvejopi labai reti šeštokai (1547 m. ir 1562 m.). Šių dviejų emisijų monetos akivaizdžiai skiriasi ne tik naudoto sidabro kokybe. Įdomus įvairaus amžiaus valdovo portreto vaizdavimas. Valdant Žygimantui Augustui, nukaldinti ir didžiausi sidabrinių monetų nominalai. Tai 1564 m. datuotas vienintelis žinomas pustaleris bei tų pačių metų taleriai. Šias monetas puošia ir puikus šešių laukų heraldinis skydas, kuris pirmiausia atsiranda auksinėse monetose. Čia matome Lenkijos karalystės erelį, Lietuvos Vytį, Sforcų giminės herbą – žaltį, Kijevo Archangelą Mykolą, Žemaitijos mešką ir Volynės kryžių (žr. 9 pav.). Žinomi ir tik du 1565 m. portretiniai taleriai, artimi medaliams, yra puikūs renesanso kultūros pavyzdžiai.

Unikalus XVI a. lietuviškos numizmatikos faktas – Ispanijos (Neapolio) Karolio V ir Pilypo II pustalerių kontrasignavimas [10, p. 92]. Žygimantas Augustas, susigrąžinęs savo motinos karalienės Bonos dalį skolų ir skubėdamas išleisti monetas į apyvartą, kontrasignavo jas savo monograma ir 1564 m. data. Beje, karo reikmėms monetos buvo išleidžiamos privalomu 60 grašių kursu su įsipareigojimu vėliau jas išpirkti.

1547 m. pirmą kartą išleidžiami į apyvartą ir lietuviški dukatai. Monetos buvo emituojamos nedideliais kiekiais, svėrė 3,5 g ir buvo nukaldintos iš aukštos 23,5 karatų prabos aukso. Auksinės monetos kaldintos su pertraukomis imtinai iki 1571 m. Didžiausias auksinės monetos nominalas – 1562 m. portugalas (10 dukatų). Auksinės monetos buvo kaldinamos vienoje kalykloje kartu su sidabrinėmis monetomis.

1580 m. pinigų reforma faktiškai suvienodino Lietuvos ir Lenkijos pinigų sistemas, įvedė bendras monetas. Nuo šiol Vilniuje kaldintos monetos skyrėsi tik savo legendomis ir Lietuvos išdininkų ženklais.

Literatūra

1. Dukša Z. *Pinigai ir jų apyvarta//Lietuvių materialinė kultūra IX–XIII amžiuje, V., 1981, t. II, p. 83–129.*
2. Białkowski A., Szweycer T. *Monety ostatnich Jagiellonów, Warszawa, 1975.*
3. Dygo M. *O mennictwie litewskim Zygmunta Augusta. Problematyka mennictwa Jagiellonów, Nitra-Swit, 1988, p. 173–185.*
4. Hutten-Czapski E. *Catalogue de la collection des médailles et monnaies polonaises, St. Petersburg, 1871, Vol. I.*
5. Kiersnowski R. *Najdawniejsze monety litewskie//Wiadomości Numizmatyczne, Warszawa, 1984, R. XXVIII, Z. 3–4, p. 129–175.*
6. Ivanauskas E., Balčius M. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės lydiniai ir monetos nuo 1387 iki 1495 metų, V., 1994.*
7. Jamišonis S. *Praho grašis Lietuvos piniginiėje apyvartoje XIV–XVI amž.//Spalio revoliucija ir visuomeniniai mokslai Lietuvoje, V., 1967, p. 206–209.*
8. Jamišonis S. *1535–1536 m. lietuviški grašiai//Lietuvos istorijos metraštis, 1987 metai, V., 1988, p. 80–108.*
9. Męclewska M. *Wilenska mennica młodego króla (The Wilno mint of the young king). Nummus et historia, Warszawa, 1985, p. 315–320.*
10. Mikolajczyk A. *Emergency coinage in the late Jagiellonian Poland and Lithuania. Hamburger Beiträge zur Numismatik. Heft. 30/32. 1976/1978, Hamburg, 1985, p. 89–98.*
11. Sajauskas S., Kaubrys D. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės numizmatika, V., 1993.*
12. Soboleva N. A. *Grosze praskie w Wielkim Księstwie Litewskim//Wiadomości Numizmatyczne, 1970, R. XIV, Z. 2, p. 101–117.*
13. Бектинеев Ш. И. *Денежное обращение Великого Княжества Литовского в XIII–XV вв., Минск, 1994.*
14. Соболева Н. А. *О денежных системах Великого Княжества Литовского в XIV–XV в.в.// Nummus et historia. Pieniądz Europy średniowiecznej, 1985, s. 205–212.*
15. Федоров Г. Б. *Классификация литовских слитков и монет//Краткие сообщения ИИМК, М.–Л., 1949, вып. XXIX, с.114–115.*

Summary

DEVELOPMENT OF THE GRAND DUCHY OF LITHUANIA COINAGE UP TO THE LUBLIN UNION (1569)

Vytautas Aleksiejūnas

Development of the coinage of the Grand Duchy of Lithuania up to the Lublin Union (1569)

Coins of the Grand Duchy of Lithuania (GDL) from the beginning of minting (the end of the 14th century) to the unification of the currency system of Poland and the GDL are reviewed in this article. Two most important phases of Lithuanian coins are considered: the period from the end of the 14th century till the late 15th century and the period till the Lublin Union. The attention is focused on the recent research of the history of numismatics in the GDL and the most controversial issues of the Lithuanian numismatics.